

ارزیابی رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در مقایسه با رهنمودهای بین‌المللی جدید مدیریت ریسک نقدینگی

زهرا خوشنود^۱

تاریخ دریافت: ۱۳۹۱/۷/۱۴

تاریخ پذیرش: ۱۳۹۱/۱۰/۲۰

چکیده

تجربه بحران اخیر تاییدکننده عدم توجه کافی مدیران بانکی به مدیریت ریسک نقدینگی بوده است. از این رو حتی قبل از شکل‌گیری این بحران، مقررات‌گذاران بین‌المللی شروع به طراحی رهنمودهای جدیدی برای مدیریت ریسک نقدینگی کردند. این رهنمودها منجر به شکل‌گیری رویکرد جدیدی در تنظیم رهنمودهای مدیریت ریسک نقدینگی در کشورهای مختلف شد. از این رو رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که دقیقاً در زمان وقوع بحران به تصویب رسیده است، با شکاف‌هایی در این زمینه مواجه است. این مقاله با ارزیابی و نقد این رهنمود در مقایسه با رویکرد جدید بین‌المللی، افق مناسبی را جهت طراحی رهنمودی جدید و پیاده‌سازی ساختار مناسب مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی ایران به تصویر می‌کشد.

کلیدواژه‌ها: ریسک نقدینگی، رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی، مقررات‌گذاری، بحران مالی

طبقه‌بندی JEL: G01, G21, G29

۱. مقدمه

مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی اصولاً بر پایه ساختار مقرراتی تنظیم شده توسط بانک مرکزی هر کشور شکل می‌گیرد. ساختار مقرراتی کشورها نیز به میزان پابندی آنها به مقررات تنظیم شده در عرصه بین‌المللی و میزان توسعه‌یافتگی سیستم مالی بستگی خواهد داشت و به این ترتیب سطح متفاوتی از مقررات داخلی و حوزه‌های تحت پوشش در کشورهای مختلف شکل می‌گیرد. در ایران نیز در تیر ماه سال ۱۳۸۶، دقیقاً همزمان با شکل‌گیری بحران مالی اخیر، رهنمودی برای مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی در ارتباط نزدیک با رهنمود کمیته بال مالی اخیر به‌عنوان نقطه عطفی در شکل‌گیری و جهت‌گیری مقررات جدیدی در عرصه مدیریت ریسک نقدینگی در نظر گرفته می‌شود و پس از آن تغییرات شگرفی در رویکرد مدیریت ریسک نقدینگی پدید آمده و نه تنها موسسات بین‌المللی (از جمله کمیته بال، مؤسسه تأمین مالی بین‌المللی و کمیته ناظران بانکی اروپایی)، بلکه نهادهای مقررات‌گذار داخلی نیز رهنمودها و دستورالعمل‌های جدیدی را در این حوزه طراحی کرده‌اند؛ بنابراین ضروری است رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران که تاکنون به صورت موثر توسط سیستم بانکی به‌کار گرفته نشده است، در این راستا مورد ارزیابی و موشکافی دقیق قرار گیرد.

هر چند نقد و بررسی هر یک از مواد رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی می‌تواند به مقدار زیادی کمبودها و عدم هماهنگی‌های موجود در این رهنمود را پوشش دهد، با این وجود مقایسه رویکرد این رهنمود در مقایسه با رهنمودها و توصیه‌نامه‌های مدیریت ریسک نقدینگی تنظیم شده در عرصه بین‌المللی، خلأهای بیشتری را در این زمینه به تصویر می‌کشد. خلأهایی که پس از شکل‌گیری بحران مالی اخیر در بیشتر رهنمودهای جدید تنظیم شده در کشورهای مختلف پوشش داده شده‌اند، اما در رهنمود طراحی شده توسط بانک مرکزی نادیده انگاشته شده‌اند. از این‌رو در ادامه ابتدا به چگونگی شکل‌گیری رهنمودهای جدید بین‌المللی اشاره می‌شود و سپس با ارزیابی این رهنمودها در مقایسه با رهنمود بانک مرکزی در حیطه‌های مختلف، خلأهای این رهنمود به تصویر کشیده می‌شود.

۲. شکل‌گیری رهنمودهای جدید مدیریت ریسک نقدینگی

فاصله گرفتن مدیریت ریسک نقدینگی با ماهیت ریسک نقدینگی در سال‌های قبل از شکل‌گیری بحران مالی اخیر در حدی بارز بود که حتی مقررات‌گذاران بین‌المللی قبل از

شروع بحران، قدم‌هایی را در این زمینه برداشتند. برای مثال مؤسسه تأمین مالی بین‌المللی^۱ (۲۰۰۷) به عنوان اولین مؤسسه‌ای که به این مقوله عکس‌العمل نشان داد، در اواخر سال ۲۰۰۵، کمیته ویژه مدیریت ریسک نقدینگی^۲ را در ساختار سازمانی خود لحاظ کرد، کمیته‌ای متشکل از نمایندگان حدود ۴۰ مؤسسه از بزرگ‌ترین مؤسسات مالی جهانی. این کمیته در مارس ۲۰۰۷ قبل از شدت گرفتن بحران مالی، اصولی را جهت مدیریت ریسک نقدینگی تنظیم و جهت اجرا ابلاغ کرد.

در دسامبر ۲۰۰۶ نیز با مشاهده اولین جرقه‌های بحران، توجه کمیته بال و کمیته ناظران بانکی اروپایی^۳ به این مقوله جلب شد. هر چند در کمیته ناظران بانکی اروپایی، از دسامبر ۲۰۰۶ جهت‌گیری به سمت ارائه رویکردی روشمند در نظارت بر نقدینگی به‌وجود آمد؛ اما در پنجم مارس ۲۰۰۷، درخواستی مشورتی توسط کمیته اروپا به کمیته ناظران بانکی اروپایی ارائه شد تا این کمیته پس از بررسی چارچوب مقرراتی ریسک نقدینگی مورد استفاده در کشورهای اتحادیه اروپا، چارچوب جدیدی را جهت بهبود مدیریت ریسک نقدینگی با توجه به شرایط فعلی اقتصاد ارائه کنند. از این‌رو جهت انجام این ارزیابی، در دسامبر ۲۰۰۷ گروهی تحت عنوان گروه متخصص ریسک نقدینگی^۴ به عنوان یکی از هشت گروه متخصص صنعت در کمیته ناظران بانکی اروپایی تأسیس شد و در نهایت در ۱۸ سپتامبر ۲۰۰۸ گزارشی توسط این گروه از کمیته ناظران بانکی در قالب ۳۰ توصیه به کشورهای عضو اتحادیه اروپا تنظیم و ابلاغ شد. البته جهت پر کردن دیگر شکاف‌ها و خلأهای موجود در زمینه مدیریت ریسک نقدینگی، علاوه بر رهنمود فوق، رهنمودهای دیگری نیز توسط کمیته ناظران بانکی اروپایی تنظیم و ارائه شده است.

همزمان با این کمیته (در دسامبر ۲۰۰۶)، توجه کمیته بال نیز به ضرورت ارائه چارچوب مناسب‌تری جهت مدیریت ریسک نقدینگی جلب شد. البته این کمیته برخلاف کمیته ناظران بانکی اروپایی، به سرعت اقدام به تأسیس گروه کاری نقدینگی^۵ کرد، با این وجود تا سال ۲۰۰۸ این کمیته رهنمودی در این زمینه ارائه نکرد.

در حقیقت با وقوع بحران مالی در سال ۲۰۰۷ و شکل‌گیری چشم‌اندازهایی مبنی بر امکان تشدید این بحران، وزرای مالی گروه ۷ و بانک‌های مرکزی آنها، در اکتبر سال ۲۰۰۷ از

---

1. Institute of International Finance
 2. Special Committee on Liquidity Risk
 3. Committee of European Banking Supervisors
 4. Industry Expert Group on Liquidity
 5. Working Group on Liquidity

مجمع ثبات مالی^۱ خواستند تا به بررسی نقاط ضعف موجود در سیستم مالی جهانی که منجر به چنین بحرانی شده بپردازد و پیرو آن اقداماتی را جهت افزایش انعطاف‌پذیری بازارها و نهادهای مالی فعال در بازار انجام دهد. به این ترتیب، بر اساس نشست این مجمع در مارس ۲۰۰۸، گزارشی مشتمل بر توصیه اقداماتی جهت افزایش انعطاف‌پذیری بازاری و نهادی، در آوریل ۲۰۰۸، توسط این مجمع به صورت عمومی اعلام شد. در حقیقت، این گزارش منجر به شناسایی خلأهای موجود، و موظف شدن کمیته بال به طراحی و تنظیم رهنمودهای جدیدی جهت پر کردن این خلأها شد.

از این رو با توجه به شواهد فوق در زمینه وجود نقصان‌هایی در زمینه مدیریت و نظارت بر ریسک نقدینگی، و به ویژه عدم کفایت رهنمود سال ۲۰۰۰ کمیته نظارت بانکی بال در مدیریت و نظارت بر ریسک نقدینگی در مؤسسات بانکی فعال در عرصه مالی، این کمیته به عنوان اولین قدم در راستای توصیه‌های ارائه‌شده توسط مجمع ثبات مالی، نسخه جدیدی از رهنمود فوق را توسط گروه کاری نقدینگی، تحت عنوان *اصولی برای نظارت و مدیریت مناسب ریسک نقدینگی* در سپتامبر ۲۰۰۸ منتشر کرد. این رهنمود در مقایسه با رهنمود قبلی، مشتمل بر دستورالعمل‌های جزئی‌تر و در برخی موارد جدیدی در ارتباط با مسائل و تنگناهای جدید مطرح‌شده در حیطه مدیریت و نظارت بر ریسک نقدینگی است. البته از آنجا که تنظیم رهنمود فوق نمی‌تواند کلیه شکافها و خلأهای موجود در زمینه مدیریت ریسک نقدینگی مؤسسات مالی را برطرف کند، رهنمودهای دیگری نیز در ارتباط با دیگر مسائل کلیدی که در طول بحران مالی پدید شدند، توسط این کمیته ارائه شده است.

سه رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی تنظیم‌شده توسط مؤسسه تأمین مالی بین‌المللی، کمیته ناظران بانکی اروپایی و کمیته بال، ابعاد مختلف مدیریت ریسک نقدینگی در زمینه حاکمیت شرکتی، اندازه‌گیری ریسک نقدینگی، مدیریت منابع مالی، گزارش‌دهی، آزمون استرس، برنامه تأمین مالی احتیاطی، افشا و نظارت بر ریسک نقدینگی را تحت پوشش قرار می‌دهند. از آنجا که با ارزیابی رهنمود جدید در هر یک از ابعاد فوق، رویکرد رهنمودهای جدید بین‌المللی به تصویر کشیده خواهد شد، بنابراین از بیان مجدد و جداگانه این رویکردها اجتناب می‌شود.^۲

1. Financial Stability Forum

۲. جهت آشنایی بیشتر با این رهنمودها و رویکرد کلی آنها، به پروژه طراحی رهنمود جدیدی در مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی ایران مراجعه شود که در پژوهشکده پولی و بانکی در حال انجام است.

۳. ارزیابی رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی

رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در ۱۴ ماده توسط اداره مطالعات و مقررات بانکی تنظیم شده است. در زمان تنظیم این رهنمود، تنها رهنمود بین‌المللی موجود در زمینه مدیریت ریسک نقدینگی که توسط کمیته بال در سال ۲۰۰۰ منتشر شده بود، نقطه ضعف‌های مدیریت ریسک نقدینگی در بازارهای جدید مالی مملو از ابزارهای جدید تأمین مالی را مورد توجه قرار نداده بود. از آنجا که رهنمود بانک مرکزی در تطابق با این رهنمود کمیته بال تنظیم شده است، از شکاف‌هایی در مقایسه با رویکرد جدید بین‌المللی برخوردار است. این شکاف‌ها در ادامه در هر یک از حوزه‌های زیربنایی مدیریت و نظارت بر ریسک نقدینگی عنوان می‌شوند. در شناسایی این موارد، ارزیابی مقایسه‌ای این رهنمود با رهنمودهای جدید تنظیم‌شده توسط مؤسسه تأمین مالی بین‌المللی، کمیته ناظران بانکی اروپایی و کمیته بال در زمینه مدیریت ریسک نقدینگی انجام می‌شود.

۱.۳. حاکمیت شرکتی

(۱) عموماً در اولین گام در معرفی حاکمیت شرکتی طراحی‌شده در مدیریت ریسک نقدینگی، به صورت خلاصه به نحوه ارتباط و رابطه متقابل موجود بین انواع مختلف ریسک با ریسک نقدینگی اشاره می‌شود. با این وجود در ساختار مدیریت ریسک نقدینگی به‌تصویر کشیده شده در این رهنمود، به اثر متقابل بین انواع مختلف ریسک در فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی توجهی نشده است. در حالی که در ماده (۲) این رهنمود که به اهداف مدیریت ریسک نقدینگی می‌پردازد، امکان در نظر گرفتن این مسأله موجود بود.

(۲) چارچوب طراحی‌شده از ساختار مدیریت ریسک نقدینگی باید در چارچوب کلی مدیریت ریسک بانک الحاق شود در حالی که ساختار فعلی، ساختار منفک و جدایی را ارائه می‌کند. هر چند در قالب رهنمودی که صرفاً برای مدیریت یک نوع خاص از ریسک تنظیم شده است نمی‌توان این مسأله را به‌صورت کامل تحت پوشش قرار داد، اما حداقل در ماده (۲) که به اهداف مدیریت ریسک نقدینگی می‌پردازد، امکان لحاظ‌بندی جهت اشاره به این مسأله موجود بود. همچنین در ساختار سازمانی در نظر گرفته شده، امکان پوشش این مسأله توسط پرداختن به واحد اجرایی مدیریت ریسک و معرفی برخی از وظایف آن در ارتباط با مدیریت ریسک نقدینگی در کنار دیگر ریسک‌ها موجود بود.

۳) ساختار مدیریت ریسک نقدینگی باید از افراد متخصص شکل گرفته باشد، افرادی که آگاهی کاملی به ابعاد مختلف مدیریت ریسک از جمله شناسایی، اندازه‌گیری، کنترل و پایش آن داشته باشند. این در حالی است که در این رهنمود مقوله تخصص در ساختار مدیریت ریسک نقدینگی طراحی شده نادیده انگاشته شده است.

۴) ساختار حاکمیت شرکتی در رهنمودهای تنظیم‌شده جهت مدیریت ریسک نقدینگی توسط هیأت مدیره، مدیریت ارشد، بخش کنترل داخلی و سیستم اطلاعاتی به تصویر کشیده می‌شود که از اجزای مهم و کلیدی ساختار حاکمیت شرکتی هستند. این در حالی است که در این رهنمود از بین اجزای فوق، هیأت مدیره و مدیریت ارشد مورد توجه کافی واقع نشده‌اند. در حقیقت پس از بحران مالی اخیر، به نقش آنها در ساختار حاکمیت شرکتی توجه بیشتری صورت می‌پذیرد و وظایف شفاف‌تری برای آنها در نظر گرفته می‌شود، برخلاف این رهنمود که صرفاً در چند مورد و به صورت غیرمستقیم به وظایف آنها اشاره کرده است.

این در حالی است که در این رهنمود دیگر اجزای ساختار حاکمیت شرکتی که عموماً توسط خود سازمان‌ها و بر اساس دستورالعمل‌های درونی باید شکل بگیرند (برای مثال واحد مدیریت ریسک نقدینگی و یا کمیته فرعی ریسک نقدینگی) مورد توجه قرار گرفته‌اند و وظایفی برای آنها ترسیم شده است، وظایفی که عموماً توسط سازمان‌های تحت پوشش رهنمود باید طراحی و تنظیم شود.^۱

به عنوان مثال در این رهنمود وظایفی به شرح زیر برای هیأت‌مدیره در نظر گرفته شده است:

- تصویب استراتژی مدیریت ریسک نقدینگی (ماده ۴)
- تصویب حدود (ماده ۵-۱)
- تشکیل واحد مدیریت ریسک نقدینگی (ماده ۵-۲)
- تصویب مقررات داخلی مدیریت ریسک نقدینگی (ماده ۶)
- الزام ارائه اطلاعات در فواصل زمانی به هیأت مدیره (ماده ۶-۳)
- تصویب برنامه احتیاطی (ماده ۱۲).

۱- هر چند در برخی از رهنمودهای تنظیم شده برای مدیریت ریسک نقدینگی (برای مثال در کشور ایرلند) به کمیته مدیریت دارایی - بدهی نیز اشاره شده است، اما در اکثر رهنمودها اجزای تشکیل‌دهنده ساختار حاکمیت شرکتی مورد اشاره دقیق قرار نمی‌گیرند زیرا طراحی ساختار حاکمیت شرکتی بر عهده خود نهاد اجراکننده رهنمود است (پروژه طراحی رهنمود جدیدی در مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی ایران).

وظایف فوق تصویر کاملی را از وظایفی که بر عهده هیأت‌مدیره است، ارائه نمی‌دهد. برای مثال نقش هیأت‌مدیره در تصویب مدل‌های اندازه‌گیری ریسک نقدینگی و سناریوهای استرس طراحی شده مشخص نشده است. به بیان دقیق‌تر هیأت‌مدیره نقش تصمیم‌گیری خاصی در ابعاد مختلف فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی ایفا نمی‌کند در حالی که در بسیاری از موارد هیأت‌مدیره باید تصویب‌کننده نهایی باشد.

همچنین هیأت‌مدیره باید از این مسأله اطمینان حاصل کند که مدیریت ارشد به نحو مناسبی به مدیریت، اندازه‌گیری، پایش و کنترل ریسک نقدینگی در ارتباط نزدیک با دیگر ریسک‌ها می‌پردازد و به نحو مناسبی استراتژی‌های تصویب شده را به فرآیندهای عملیاتی تبدیل می‌کند. همچنین هیأت‌مدیره می‌باید علاوه بر فواصل زمانی منظم، در شرایط خاص که تغییرات شدیدی در موقعیت ریسک نقدینگی بانک پدید می‌آید، از تغییرات حاصله مطلع شود. به بیان دقیق‌تر، خطوط ارتباطی و گزارش‌دهی مناسبی جهت اطلاع‌رسانی به هیأت‌مدیره در نظر گرفته نشده است.

در این رهنمود مدیریت ارشد صرفاً در دو ماده زیر مورد اشاره قرار گرفته است:

- الزام ارائه اطلاعات در فواصل منظم و با جزئیات کامل به مدیریت ارشد (ماده ۳-۶)
  - وجود سازوکار در برنامه احتیاطی جهت دسترسی به موقع مدیران ارشد به اطلاعات (ماده ۲-۱۲).
- این در حالی است که وظایف بیشتر و کلیدی‌تری برای مدیریت ارشد در ساختار حاکمیت شرکتی باید متصور شد. به عنوان مثال تعیین ساختار و مسئولیت‌ها، شیوه‌های کنترل و پایش مورد نیاز در مدیریت ریسک نقدینگی بر عهده این مقام است که در نهایت توسط هیأت‌مدیره باید به تصویب برسد. تنظیم سالانه استراتژی‌ها، سیاست‌ها و فرآیندهای عملیاتی، و اطمینان حاصل کردن از کفایت مدل‌های اندازه‌گیری ریسک نقدینگی، آزمون‌های استرس، برنامه‌های احتیاطی، ترکیب سپر نقدینگی، کفایت فرآیند کنترل و پایش ریسک نقدینگی از جمله وظایف متداول و مورد انتظار مدیریت ارشد است که در این رهنمود مورد توجه واقع نشده است.
- علاوه بر وظایف فوق، پایش مداوم روند جاری و پیشرفت‌های بالقوه در بازار، به‌ویژه در زمینه ابزارهای جدید تأمین مالی که می‌تواند چالشی را در زمینه مدیریت ریسک نقدینگی به وجود آورد، از جمله وظایفی است که پس از بحران فوق به یکی از اعضای ساختار حاکمیت شرکتی محول می‌شود. برای مثال در رهنمود ارائه شده در کمیته بال این وظیفه به مدیریت ارشد سپرده شده است؛ این در حالی است که در رهنمود تدوین شده در بانک مرکزی ایران، صرفاً در تبصره‌ای در ماده (۴)، ضرورت بازنگری در استراتژی مدیریت ریسک نقدینگی توسط

مؤسسه مورد اشاره قرار گرفته است؛ اما مقام ناظر بر این مقوله که وظیفه پایش و اعلام ضرورت بازنگری نه‌تنها در استراتژی‌ها بلکه در سیاست‌های مدیریت ریسک نقدینگی را بر عهده خواهد داشت، مورد توجه قرار نگرفته است.

از دیگر وظایف متصور برای مدیریت ارشد که در این رهنمود نادیده انگاشته شده است، می‌توان به ضرورت اطمینان حاصل کردن از عدم اثر منفی شدید ابتکارها و ابداعات جدید تأمین مالی بر ریسک نقدینگی قبل از تأیید نهایی و اخذ مجوز به‌کارگیری آنها از هیأت‌مدیره اشاره کرد. همچنین مدیریت ارشد باید استراتژی‌هایی را جهت مدیریت ریسک نقدینگی منتج از به‌کارگیری این ابزارها مورد توجه قرار داده باشد تا در شرایطی همانند بحران اخیر، آمادگی لازم جهت مقابله با ریسک نقدینگی وجود داشته باشد.

۵) در ساختار حاکمیت شرکتی، عموماً سیستم کنترل داخلی از نقشی کلیدی برخوردار است اما در این رهنمود وظایف آن پررنگ نشده است. به بیان دقیق‌تر ذکر صرف این مسأله که سیستم کنترل داخلی کارآمد می‌بایست اثربخشی و کارایی سیستم مدیریت نقدینگی را توسط واحد حسابرسی داخلی به‌طور مستمر مورد بررسی و ارزیابی قرار دهد (ماده ۲-۱۳)، از کفایت لازم برای به‌تصویر کشیدن وظایف مورد انتظار سیستم کنترل داخلی برخوردار نیست.

به‌عنوان مثال ارزیابی کفایت مدل‌های طراحی‌شده در اندازه‌گیری ریسک نقدینگی، آزمون‌های استرس، برنامه تأمین مالی احتیاطی و حتی سپر نقدینگی طراحی‌شده باید توسط سیستم کنترل داخلی مورد ارزیابی قرار گیرد و این سیستم به‌پشتوانه کادر تخصصی خود از کفایت فروض زیربنایی آنها اطمینان حاصل کند. البته در این رهنمود از بین وظایف فوق، وظیفه ارزیابی مناسب بودن مدل‌های به‌کار گرفته‌شده در اندازه‌گیری ریسک نقدینگی و گزارش نتایج حاصله در ماده (۲-۵) بر عهده واحد مدیریت ریسک نقدینگی نهاده شده است. با این وجود به نظر می‌رسد این وظیفه هر چند مورد توجه قرار گرفته، اما بر عهده واحد ذی‌ربط که واحد کنترل داخلی است نهاده نشده است.

در ارتباط با آزمون‌های استرس نیز در ماده (۷-۱۱) وظیفه ارزیابی اعتبار مفروضات شکل‌دهنده سناریوها بر عهده مؤسسه اعتباری نهاده شده است، در حالی که در رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی باید این وظیفه برعهده بخشی از ساختار حاکمیت شرکتی نهاده شود که قرار است در مؤسسه اعتباری شکل بگیرد.

- ۶) بر خلاف سیستم کنترل داخلی، در این رهنمود وظایف مبسوط‌تری برای سیستم اطلاعاتی به عنوان بخشی از ساختار حاکمیت شرکتی در مقایسه با سیستم کنترل داخلی در نظر گرفته شده است، با این وجود به برخی از وظایف مورد انتظار این سیستم به شرح زیر اشاره نشده است:
- ضرورت ارائه به موقع اطلاعات
  - توانایی ارائه اطلاعات جزئی و حساس در شرایط خاص
  - توانایی پوشش اطلاعاتی مورد نیاز در مدیریت ریسک نقدینگی در بین روز
  - پشتیبانی اطلاعاتی سناریوسازی
  - ارائه تناوب کافی در ارائه گزارش

جدول (۱) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه حاکمیت شرکتی

• عدم توجه به اثر متقابل بین انواع مختلف ریسک در فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی
• عدم توجه به ضرورت الحاق ساختار مدیریت ریسک نقدینگی در چارچوب کلی مدیریت ریسک بانک
• در نظر نگرفتن ضرورت وجود افراد متخصص در ساختار مدیریت ریسک نقدینگی
• عدم توجه کافی به دو جزء مهم و کلیدی ساختار حاکمیت شرکتی: هیأت مدیره و مدیریت ارشد
• پررنگ نبودن نقش و وظایف سیستم کنترل داخلی در این رهنمود
• در نظر نگرفتن برخی از وظایف مورد انتظار سیستم اطلاعاتی
• عدم تنظیم خطوط کامل گزارش‌دهی
• عدم تأکید بر ضرورت اعمال تفکیک مناسبی از وظایف طراحی، اجرا، کنترل و پایش
• عدم توجه به ضرورت تدوین مناسب استراتژی‌ها و سیاست‌های مدیریت ریسک نقدینگی:
- بر اساس سطح ریسک نقدینگی قابل تحمل بانک
- نقش نهاد در سیستم مالی و فعالیت‌های فعلی و آتی آن
- جهت پوشش نیاز به نقدینگی در شرایط عادی و استرس
- جهت پوشش نیازهای نقدینگی منتج از ابتکارهای جدید تأمین مالی
• عدم پوشش گستره مناسبی از سیاست‌های مدیریت ریسک نقدینگی که باید در بانک طراحی شوند، از جمله:
- ترکیب سررسید دارایی‌ها و بدهی‌ها
- مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز
- مدیریت وثیقه
- مدیریت ریسک نقدینگی فرامرزی و درون‌گروهی
• عدم توجه به ضرورت تنظیم سیستم قیمت‌گذاری انتقالی

۷) در کل، رابطه بین اجزای اصلی ساختار حاکمیت شرکتی توسط گزارش‌دهی برقرار می‌شود که در این طرح نادیده انگاشته شده است. در حقیقت خطوط کامل گزارش‌دهی بین اجزا برقرار

نشده است. برای مثال در این رهنمود گزارشی به هیأت‌مدیره ارائه نمی‌شود، در حالی که هیأت‌مدیره بدون دریافت گزارش از واحدهای ذی‌ربط نمی‌تواند هیچ نوع تصمیمی اتخاذ کند.

۸) در این رهنمود بر ضرورت اعمال تفکیک مناسبی از وظایف طراحی، اجرا، کنترل و پایش تأکید نشده است. هر چند انتظار نمی‌رود رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی این مقوله را به صورت کامل به تصویر بکشد زیرا این مسأله صرفاً پس از طراحی ساختار سازمانی و اجزای مدیریتی شکل خواهد گرفت، اما حداقل باید در این رهنمود به نوعی ذکر می‌شد و تحت پوشش قرار می‌گرفت.

۹) تدوین استراتژی‌ها و سیاست‌های مورد نیاز در مدیریت ریسک نقدینگی از جمله مباحث مطرح‌شده در بخش حاکمیت شرکتی است که می‌بایست بر اساس سطح ریسک نقدینگی قابل تحمل بانک و نقش نهاد در سیستم مالی و فعالیت‌های فعلی و آتی آن تنظیم شود. این در حالی است که در این رهنمود به اندازه‌گیری سطح ریسک نقدینگی قابل تحمل بانک توجهی نشده است.

همچنین استراتژی‌ها و سپس سیاست‌های طراحی‌شده، باید نیاز بانک به نقدینگی را تحت شرایط عادی و استرس تحت پوشش قرار دهد که در این رهنمود به ضرورت این مسأله توجه نشده است. این در حالی است که این مقوله پس از بحران اخیر از اهمیت خاصی برخوردار شده است. همچنین به ضرورت ابلاغ استراتژی‌ها و سیاست‌ها توسط واحد خاصی از ساختار حاکمیت شرکتی در این رهنمود اشاره نشده است.

پس از بحران اخیر، ضرورت ارزیابی اثر هر نوع ابتکار جدید تأمین مالی بر ریسک نقدینگی قبل از تأیید آن و طراحی استراتژی‌های خاصی جهت کاهش ریسک نقدینگی منتج از آن ابتکار، مورد توجه وافر قرار گرفته است. در حالی که در این رهنمود حتی با وجود گرایش بانک‌های فعال در سیستم بانکی ایران به طراحی و استفاده از ابزار اوراق رهنی و دیگر ابزارهای جدید تأمین مالی مانند سپرده طلا، ضرورت تدوین استراتژی فوق مورد توجه قرار نگرفته است. ۱۰) بر پایه استراتژی تنظیم‌شده باید سیاست‌هایی طراحی شود که این سیاست‌ها عموماً باید موارد خاصی را تحت پوشش قرار دهند، مواردی که ابعاد مختلف مدیریت ریسک نقدینگی را تحت پوشش قرار می‌دهند. از جمله این سیاست‌ها که در این رهنمود مورد اشاره قرار نگرفته‌اند می‌توان به موارد زیر اشاره کرد:

- ترکیب سررسید دارایی‌ها و بدهی‌ها

- مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز

- مدیریت وثیقه

- مدیریت ریسک نقدینگی فرامرزی و درون‌گروهی.

در این رهنمود هر چند در ماده (۳-۴) ساختار دارایی‌ها و بدهی‌ها مورد اشاره قرار گرفته است اما به ضرورت تدوین سیاست‌هایی جهت ترکیب سررسید آنها توجه نشده است. مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز که مقوله مدیریت ریسک نقدینگی را در سیستم‌های پرداختی که بانک در آنها عضویت دارد تحت پوشش قرار می‌دهد، در این رهنمود مورد توجه قرار نگرفته است. این در حالی است که حتی در تدوین آزمون استرس، طراحی سناریوهایی جهت مقابله با اختلال‌های بالقوه در این سیستم‌ها پس از بحران مورد توجه قرار گرفته است.^۱

ضرورت مدیریت وثیقه و تدوین فروضی در زمینه نقدشوندگی و قابلیت فروش دارایی‌ها از دیگر مسائلی است که در این رهنمود صرفاً در حیطه طبقه‌بندی دارایی‌ها بر حسب درجه نقدشوندگی در ماده (۲-۱۱) که به تدوین سناریو استرس می‌پردازد، مورد توجه قرار گرفته است که مقوله‌ای کاملاً متمایز از مدیریت وثیقه است. در این رهنمود بیشتر بر فروش دارایی ماده (۷) در مقوله مدیریت دسترسی به بازار تأکید شده است، در حالی که مدیریت وثیقه نیز به عنوان یکی از ابزارهای دسترسی به بازار نقش مهمی در کنترل ریسک نقدینگی بازی می‌کند.

هر چند در ایران سیستم بانکی فعالیت چندانی در حیطه فرامرزی ندارد و عدم توجه به تدوین سیاست‌هایی در این زمینه از اهمیتی کلیدی برخوردار نیست، اما عدم توجه به ضرورت تدوین سیاست‌هایی در حیطه مدیریت ریسک نقدینگی درون‌گروهی از نقطه ضعف‌های این رهنمود است، زیرا افزایش رقابت در سیستم بانکی و تمایل بانک‌ها به تشکیل گروه‌های مادر بانکی و شکل‌گیری مؤسسات مالی مختلف فعال در زیرمجموعه این گروه‌ها مبین ضرورت تدوین سیاست‌هایی در این زمینه است.

(۱۱) علاوه بر موارد فوق، در اکثر رهنمودهای مدیریت ریسک نقدینگی تنظیم‌شده پس از

بحران مالی اخیر، ضرورت تنظیم سیستم قیمت‌گذاری انتقالی از جمله مسائلی است که در

۱. برای مثال در ماده (۹۵)، مراقبت روزانه از خالص جریان‌های نقدی، حداقل برای پنج روز کاری آتی و دوره‌های زمانی طولانی‌تر مورد توجه قرار گرفته که نمونه بارزی از عدم توجه این رهنمود به ضرورت توجه به مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم پرداخت در طول روز است.

حیطه حاکمیت شرکتی مورد توجه قرار گرفته است، در حالی که در این رهنمود این مسأله دیده نشده است. از این رو ضروری است در تنظیم رهنمود جدیدی جهت مدیریت ریسک نقدینگی با توجه به ضرورت اعمال سیستم قیمت‌گذاری انتقالی، انگیزه‌ها به نحو مناسبی مدیریت شوند و هزینه هر فعالیت و کسب و کاری که منجر به هزینه نقدینگی می‌شود در نظر گرفته شده و با اعمال قیمت‌گذاری انتقالی، این هزینه‌ها مدیریت شوند.

۲.۳. اندازه‌گیری ریسک نقدینگی

۱) در اندازه‌گیری ریسک نقدینگی عموماً امکان استفاده از دامنه‌ای از سنجه‌ها در تناسب با ترکیب، پیچیدگی و موقعیت ریسک نقدینگی بانک باید در نظر گرفته شود، به نحوی که سنجه‌ها با ماهیت ریسک نقدینگی بانک در تناسب بوده و موقعیت فعلی و آتی نقدینگی بانک را به تصویر بکشند. این در حالی است که در این رهنمود به این مقوله توجه نشده است، زیرا صرف ملزم کردن بانک به محاسبه سررسید پلکانی، شکاف نقدینگی و نسبت‌های عمده ریسک، نمی‌تواند تضمین‌کننده محاسبه دقیق ریسک نقدینگی در بانک باشد. در حقیقت بهتر است ویژگی سنجه‌های مورد استفاده جهت اندازه‌گیری ریسک نقدینگی در رهنمود مورد اشاره قرار گیرد، زیرا عموماً از سنجه‌های ثابتی برای اندازه‌گیری این ریسک استفاده می‌شود.

۲) در این رهنمود در ارتباط با خصوصیات فروض و پارامترهای مورد استفاده در مدل‌سازی سنجه‌ها مطلبی ارائه نشده است، در حالی که تجربه بحران اخیر مبین ضرورت توجه به این عوامل است. به نحوی که معتبر و واقعی بودن این فروض و پارامترها و همچنین آزمون مرتب و اطمینان از به روز بودن آنها از جمله مواردی هستند که در رهنمودهای جدید مورد توجه وافر قرار گرفته‌اند.

۳) در پیش‌بینی و ارزیابی جریان‌های نقدی محتمل و مورد انتظار ناشی از اقلام زیرخط باید به ضرورت محاسبه این جریان‌ها بر اساس ریسک‌های نقدینگی محتمل این اقلام اشاره شود و از این رو بانک ملزم به شناسایی، معرفی و پایش عوامل محرک ریسک نقدینگی محتمل اقلام زیرخط شود. در پیش‌بینی و ارزیابی جریان‌های نقدی محتمل و مورد انتظار اقلام زیرخط نیز بانک باید ملزم به سناریوسازی و ارزیابی روندهای حاد ممکن در آینده شود و صرفاً به روند تاریخی اکتفا نکند.

۴) در ماده (۶-۹) در اندازه‌گیری ریسک نقدینگی به اندازه‌گیری ارزش شاخص‌های عمده ریسک نقدینگی و مقایسه آنها با حدود از پیش تعیین شده اشاره شده است. این در حالی است که در اندازه‌گیری ریسک نقدینگی به محاسبه نسبت‌های ریسک نقدینگی باید اشاره شود

و مقوله شاخص‌های ریسک نقدینگی، صرفاً به شاخص‌های هشداردهنده پیش از موعد مورد استفاده در برنامه تأمین مالی احتیاطی مربوط می‌شود. از این رو ضروری است در این ماده که به مقوله اندازه‌گیری ریسک نقدینگی می‌پردازد، محاسبه نسبت‌های ریسک نقدینگی به جای ارزش شاخص‌های عمده ریسک نقدینگی مورد توجه قرار گیرد.

۵) در این رهنمون در ماده (۹) که مقوله اندازه‌گیری ریسک نقدینگی را تحت پوشش قرار می‌دهد، مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم‌های پرداخت و بنابراین مدیریت آن در طول روز مورد توجه قرار نگرفته است. در حقیقت در ماده (۵-۹) به مراقبت روزانه از خالص جریان‌های نقدی حداقل برای پنج روز کاری آتی و دوره‌های زمانی طولانی‌تر اشاره شده است که به صراحت مبین عدم توجه این رهنمود به مقوله مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز در سیستم‌های پرداخت است.^۱

جدول (۲) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه اندازه‌گیری ریسک نقدینگی

عدم توجه به ضرورت در نظر گرفتن دامنه‌ای از سنجه‌ها در تناسب با ترکیب، پیچیدگی و موقعیت ریسک نقدینگی بانک
در نظر نگرفتن ضرورت معتبر و واقعی بودن فروض و پارامترهای مورد استفاده در مدل‌سازی سنجه‌ها و آزمون مداوم آنها و اطمینان از به روز بودن آنها
ضرورت پیش‌بینی و ارزیابی جریان‌های نقدی محتمل و مورد انتظار ناشی از اقلام زیرخط بر اساس:
- ریسک نقدینگی محتمل آنها
- طراحی سناریوهایی بر اساس روندهای حاد ممکن در آینده (و نه بر اساس روند تاریخی)
تمایز درست قائل نشدن بین نسبت‌های ریسک نقدینگی و شاخص‌های عمده ریسک نقدینگی
عدم توجه به ضرورت مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز در سیستم‌های پرداخت:
- ضرورت شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل این ریسک
- ضرورت برخورداری از وثایق مورد نیاز برای تأمین نقدینگی در این سیستم‌ها
- ضرورت تنظیم سناریوهای مختلف استرس برای ریسک نقدینگی در سیستم‌های پرداخت
- ضرورت درج نتایج آزمون‌های فوق در برنامه‌های تأمین مالی احتیاطی

از آنجا که در حال حاضر بانک‌ها در سیستم‌های تسویه پرداخت متفاوتی عضو هستند و مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز در این سیستم‌ها از اهمیت شگرفی برخوردار است، بانک‌ها

۱. در این رهنمود صرفاً در ماده (۱۱-۶) به مقوله نیازهای نقدینگی ناشی از پرداخت‌ها و تسویه مبادلات در بررسی مفروضات سناریوهای اصلی و جایگزین اشاره شده است در حالی که از ابتدا باید مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز که مربوط به سیستم‌های تسویه و پرداختی است که بانک در آنها عضو است، مورد توجه قرار گیرد، نه اینکه صرفاً در طراحی سناریو استرس به این مقوله توجه شود.

باید از توانایی محاسبه و مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز در سیستم‌های تسویه و پرداختی برخوردار باشند که به عضویت آنها درآمده‌اند. از این‌رو در این رهنمود باید زیربخشی جهت پوشش مقوله مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم‌های تسویه و پرداخت در نظر گرفته شود به نحوی که بانک ملزم به تنظیم ساختاری جهت مدیریت این ریسک در طول روز شود؛ ساختاری مشتمل بر شناسایی، اندازه‌گیری، پایش و کنترل این ریسک بر پایه تخصیص واضحی از مسئولیت‌ها. در مدیریت این ریسک نه تنها بانک باید از توانایی اندازه‌گیری نیاز خود به وجوه جهت کارکرد روان سیستم‌های تسویه و پرداختی که در آنها عضو است برخوردار باشد، بلکه باید نیاز خود به وثایق واجد شرایط را نیز به نحو مناسبی تخمین بزند و در کنار مدیریت زمان‌بندی جریان‌های ورودی و خروجی، توسط مدیریت دسترسی به وجوه و وثایق لازم، به کنترل این ریسک در طول روز بپردازد. از این‌رو اطمینان حاصل کردن از فرآیندهای پشتیبان و ترتیبات عملیاتی و حقوقی لازم در مدیریت وثیقه از اهمیت چشمگیری در مدیریت این ریسک برخوردار است. همچنین جهت کنترل این ریسک و حفظ آمادگی برای مقابله با اختلال‌های غیرمنتظره در سیستم‌های تسویه و پرداخت، تنظیم آزمون استرس و سناریوهای مختلف برای مدیریت ریسک نقدینگی در طول روز و منظور کردن نتایج آنها در برنامه‌های تأمین مالی احتیاطی از اهمیت زیادی برخوردار است.

۳.۳. مدیریت منابع مالی

(۱) در این رهنمود کلیه ابعاد مدیریت منابع مالی مورد توجه واقع نشده است و صرفاً در ماده (۷) ضرورت تنوع‌بخشی به منابع (و از این‌رو به نوعی مدیریت تمرکز در ریسک نقدینگی) و تا حدودی ضرورت توسعه ظرفیت تأمین مالی مورد توجه قرار گرفته است. این در حالی است که مدیریت منابع مالی ابعاد گسترده‌تری را در بر می‌گیرد. به بیان دقیق‌تر در مدیریت منابع مالی ضروری است ابتدا ظرفیت تأمین مالی بانک محاسبه شود و بر اساس ظرفیت تأمین مالی وثیقه‌ای و غیروثیقه‌ای، اطمینان خاطر از پوشش نیازهای نقدینگی بانک در شرایط عادی حاصل شود. سپس بر اساس پیش‌بینی نیازهای نقدینگی بانک در شرایط استرس، یک سپر نقدینگی برای بانک تنظیم شود. در حقیقت سپر نقدینگی اولین مرحله پوشش ریسک نقدینگی است که قبل از اعمال برنامه تأمین مالی احتیاطی که معمولاً تعدیل مدل تجاری را به دنبال خواهد داشت، به کاهش ریسک نقدینگی بانک می‌پردازد.

از دیگر اجزای کلیدی مدیریت منابع مالی می‌توان به ضرورت مدیریت وثیقه و مدیریت تمرکز در ریسک نقدینگی اشاره کرد. به بیان دقیق‌تر مدیریت منابع از دو بعد بدهی و دارایی برخوردار است. مدیریت بدهی‌ها به صورت مستقیم منابع مالی مورد نیاز را در اختیار بانک قرار می‌دهد و مدیریت دارایی‌ها نیز به صورت مستقیم و از طریق فروش دارایی‌ها یا در قالب مدیریت وثیقه به صورت غیرمستقیم و از طریق ارزش وثیقه‌ای دارایی‌ها، منابع مالی مورد نیاز را در اختیار بانک قرار می‌دهد. بنابراین ضروری است جهت دسترسی به منابع مالی مورد نیاز، بانک از مدیریت وثیقه کارایی نیز برخوردار باشد.

از این‌رو مشاهده می‌شود در رهنمود تنظیم‌شده توسط بانک مرکزی دو مقوله ضرورت تنظیم سپر نقدینگی و مدیریت وثیقه به صورت کلی نادیده انگاشته شده‌اند و ظرفیت تأمین مالی و مدیریت تمرکز در ریسک نقدینگی تا حدودی مورد توجه قرار گرفته‌اند، هر چند همچنان با کاستی‌هایی مواجه هستند.

۲) در ارتباط با ظرفیت تأمین مالی، در ماده (۷) با اشاره به مواردی تا حدودی ابعاد این مسأله پوشش داده شده است و صرفاً ضرورت حضور مداوم در بازارهای تأمین مالی نادیده انگاشته شده است. با این وجود در این رهنمود به ضرورت محاسبه و توسعه ظرفیت تأمین مالی و تدوین استراتژی‌هایی در این زمینه توجه نشده است. همچنین در زمینه برقراری ارتباط مستمر و مستحکم با اعتباردهندگان در بند (الف) از ماده (۷-۱) ضروری است میزان استحکام این رابطه تأمین مالی از طریق تناوب ارتباط بین بانک و تأمین مالی‌کننده و تناوب استفاده از یک منبع تأمین مالی مورد ارزیابی قرار گیرد.

۳) در این رهنمود به صورت کلی ضرورت تدوین سپری از دارایی‌های نقد مورد توجه قرار نگرفته است. این در حالی است که بانک باید بر اساس نیازهای نقدینگی خود فراتر از شرایط عادی که می‌بایست تحت شرایط استرس پوشانده شود و سطح ریسک نقدینگی قابل تحمل توسط بانک، سپری از دارایی‌های با درجه نقدشوندگی بالا را برای دوره‌های زمانی مختلف بقا تهیه کند تا قبل از استفاده از برنامه تأمین مالی احتیاطی و ضرورت تعدیل مدل تجاری خود، از طریق دارایی‌های موجود در این سپر به رفع مشکل نقدینگی بانک بپردازد. در حقیقت در این رهنمود یک مرحله از فرآیند پوشش ریسک نقدینگی توسط بانک که یک دوره بقای خاصی را تحت پوشش قرار می‌دهد، نادیده انگاشته شده است. این در حالی است که در برخی از کشورها حتی رهنمودهایی در زمینه دارایی‌های واجد شرایط تشکیل‌دهنده این سپرها و خصوصیات کلی سپرهای نقدینگی ارائه می‌شود.

۴) مدیریت منابع مالی مورد نیاز بانک از بعد دارایی به صورت کامل در رهنمود تنظیم شده توسط بانک مرکزی مورد توجه قرار نگرفته است. در حقیقت در ماده (۲-۷) صرفاً به امکان تأمین مالی وجوه مورد نیاز از طریق فروش دارایی‌ها اشاره شده است. این در حالی است که همواره در بانک‌ها تأمین منابع مالی از طریق دارایی به پشتوانه فروش آنها صورت نمی‌پذیرد بلکه در بسیاری از موارد بانک‌ها از طریق وثیقه‌سپاری این دارایی‌ها به مدیریت منابع مالی خود می‌پردازند.

مدیریت وثیقه و اطلاع از دارایی‌های آزاد در دسترس که از قابلیت وثیقه‌سپاری برخوردارند، در مدیریت ریسک نقدینگی به ویژه در سیستم‌های تسویه و پرداخت از اهمیت زیادی برخوردار است و در مدیریت ریسک نقدینگی به عنوان یک منبع پوشش‌دهنده نیازهای نقدینگی کوتاه‌مدت شناخته می‌شود. از این رو ضروری است در این رهنمود بانک‌ها ملزم به طراحی ساختار مناسبی برای مدیریت وثایق شوند. به نحوی که بر اساس اطلاعات منتج از جریان وجوه، از نیازهای وثیقه‌ای خود در حوزه‌های مختلف (ارزی، سیستم‌های پرداخت، بلندمدت، ...) اطلاع حاصل کنند. آنها همچنین باید ملزم به اطلاع از منابع وثیقه‌ای در دسترس خود شده و همواره به ارزیابی وثیقه‌ها از نظر حیطة کاربرد، درجه نقدشوندگی و ارزش‌گذاری آنها در شرایط عادی و استرس بپردازند. بانک‌ها باید از ساختار عملیاتی لازم جهت انتقال وثیقه نیز برخوردار باشند و به کلیه فرآیندهای عملیاتی این مقوله اشراف داشته باشند.

۵) مدیریت تمرکز در ریسک نقدینگی از دیگر مواردی است که در این رهنمود نادیده انگاشته شده است. هر چند در ماده (۱-۷) به منظور دستیابی به ثبات و تنوع‌بخشی منابع تأمین وجوه، برقراری ارتباط مستمر و مستحکم با اعتباردهندگان، بررسی میزان قابلیت اتکا به هر یک از منابع تأمین وجوه و تحت نظر قرار دادن گزینه‌های مختلف تأمین وجوه مورد توجه قرار گرفته است، اما رویکرد جامعی را جهت استقرار مدیریت تمرکز در ریسک نقدینگی در ساختار مدیریت ریسک نقدینگی بانک دنبال نکرده است. در حقیقت بانک باید ابتدا میزان تمرکز در ریسک نقدینگی خود را شناسایی کند و سپس به تدوین استراتژی‌هایی برای کاهش تمرکز در این ریسک و تنوع‌بخشی در آن بپردازد، به نحوی که با تغییر در شرایط بازار یا شرایط داخلی بانک، ارزیابی و در صورت لزوم تعدیل این استراتژی‌ها را دنبال کند.

جدول (۳) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه مدیریت منابع

<ul style="list-style-type: none"> • عدم توجه به ضرورت تنظیم سپر نقدینگی برای دوره‌های زمانی مختلف بقا (به عنوان بخشی از برنامه مدیریت ریسک نقدینگی قبل از به‌کارگیری برنامه تأمین مالی احتیاطی) • عدم توجه به ضرورت برخورداری از مدیریت وثیقه (مشمول بر اطلاع از نیازها و منابع وثیقه‌ای؛ ارزیابی مداوم وثیقه‌ها از نظر کاربرد، نقدشوندگی و ارزش‌گذاری در شرایط عادی و استرس؛ برخورداری از ساختار عملیاتی لازم جهت انتقال وثیقه) • عدم توجه کامل به محاسبه ظرفیت تأمین مالی و توسعه آن (ضرورت تدوین استراتژی‌هایی در محاسبه و توسعه ظرفیت تأمین مالی) • عدم توجه کامل به مدیریت تمرکز در ریسک نقدینگی (ابتدا باید میزان تمرکز در ریسک نقدینگی شناسایی شود، سپس تنوع‌بخشی صورت پذیرد) 	<p>عدم توجه کامل به کلبه ابعاد مدیریت منابع مالی</p>
---	---

۴.۳. گزارش‌دهی

۱) در این رهنمود به ضرورت تنظیم خط ارتباطی دقیقی در گزارش‌دهی بین اجزای ساختار حاکمیت شرکتی توجهی نشده است. برای مثال گزارش‌دهی به هیأت‌مدیره و مدیریت ارشد که از اجزای کلیدی ساختار حاکمیت شرکتی هستند، در نظر گرفته نشده است. همچنین سیستم کنترل داخلی متشکل از واحد حسابرسی داخلی باید ملزم به ارائه گزارش‌هایی از ابعاد مختلف فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی به هیأت‌مدیره و مدیریت ارشد شود که در این رهنمود در ماده (۳-۱۳) صرفاً اطلاع به موقع مدیران مرتبط با مدیریت نقدینگی از اختلالات در سیستم مدیریت نقدینگی توسط سیستم کنترل داخلی در نظر گرفته شده است که از کفایت لازم در پایش و کنترل ریسک نقدینگی برخوردار نیست.

۲) اهمیت فرآیند گزارش‌دهی به عنوان یک ابزار پایش و کنترل ریسک نقدینگی در این رهنمود مورد توجه کافی قرار نگرفته است. در حقیقت صرفاً در سه ماده بحث گزارش‌دهی دنبال شده که دو مورد، اطلاع‌رسانی؛ و صرفاً یک مورد، مقوله پایش و کنترل ریسک نقدینگی را تحت پوشش قرار می‌دهد.^۱ این در حالی است که حیطة کاربرد گزارش‌دهی باید گسترش یابد و کارایی آن از صرف اطلاع‌رسانی به ابزاری پایشی و کنترل‌کننده ریسک نقدینگی گسترش یابد. به عنوان مثال ارائه گزارش‌هایی توسط واحد حسابرسی داخلی در زمینه تمکین از سیاست‌ها، فرآیندها و

۱. در ماده (۵-۲) واحد مدیریت ریسک نقدینگی ملزم به گزارش نتایج ارزیابی مناسب بودن مدل‌های به‌کار گرفته‌شده برای اندازه‌گیری ریسک نقدینگی و گزارش‌هایی در زمینه سنجش ریسک نقدینگی شده است که مورد اول مقوله پایش و کنترل، و مورد دوم حیطة اطلاع‌رسانی را تحت پوشش قرار می‌دهد. در ماده (۱-۱۲) نیز مؤسسه اعتباری ملزم به گزارش‌دهی در زمینه علائم هشداردهنده وقوع بحران به مقامات ذی‌ربط شده که این مورد نیز بیشتر مقوله اطلاع‌رسانی را تحت پوشش قرار می‌دهد.

حدود تنظیم‌شده را می‌توان در گروه گزارش‌های پایشی طبقه‌بندی کرد. همچنین ارائه گزارش‌هایی در زمینه کفایت فروض مورد استفاده در مدل‌سازی آزمون‌های استرس و یا کفایت آزمون‌های استرس و برنامه‌های تأمین مالی احتیاطی طراحی‌شده، از کاربردهای متداول ابزار گزارش‌دهی در حوزه پایش و کنترل ریسک نقدینگی است که در این رهنمود نادیده انگاشته شده‌اند.

جدول (۴) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه گزارش‌دهی

<p>عدم تنظیم خط ارتباطی دقیقی در گزارش‌دهی بین اجزای ساختار حاکمیت شرکتی مدیریت ریسک نقدینگی ضرورت گسترش حیطه کاربرد گزارش‌دهی و گسترش کارایی آن از صرف اطلاع‌رسانی به ابزار پایشی و کنترل‌کننده ریسک نقدینگی، برای مثال:</p> <p>- ارائه گزارش‌هایی توسط واحد حسابرسی داخلی در زمینه تمکین از سیاست‌ها، فرآیندها و حدود تنظیم‌شده</p> <p>- ارائه گزارش‌هایی در زمینه کفایت فروض مورد استفاده در مدل‌سازی آزمون‌های استرس و یا کفایت آزمون‌های استرس و برنامه‌های تأمین مالی احتیاطی طراحی‌شده</p> <p>عدم پوشش الزامات گزارش‌دهی به عنوان ابزار اطلاع‌رسانی:</p> <p>- عدم ذکر ضرورت ارائه گزارش به عموم و ناظران</p> <p>- عدم ملزم شدن بانک به تنظیم سازوکار خاصی جهت گزارش‌دهی</p>
--

۳) هر چند در این رهنمود گزارش‌دهی به عنوان ابزاری جهت اطلاع‌رسانی مورد توجه قرار گرفته، اما الزامات گزارش‌دهی به دقت پوشش داده نشده‌اند. به عنوان مثال ضرورت ارائه گزارش به عموم و ناظران ملی مسکوت مانده است. همچنین بانک ملزم به تنظیم سازوکار خاصی جهت گزارش‌دهی نشده است. ضروری است بانک‌ها ملزم به تنظیم آستانه‌هایی جهت گزارش‌دهی به مقام‌های بالاتر، تنظیم معیارهایی برای گزارش‌دهی، معرفی تناوب گزارش‌دهی (گزارش‌هایی که به صورت مداوم تنظیم می‌شوند و گزارش‌های خاص)، تحویل‌گیرندگان و افراد مسئول در تنظیم و تهیه آن شوند. هر چند سازوکار دقیق گزارش‌دهی در مقررات داخلی بانک‌ها باید تنظیم شود، اما ویژگی‌های کلی مورد انتظار این سازوکار باید در رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی تنظیم‌شده برای بانک‌ها به تصویر کشیده شود.

۵.۳. آزمون استرس

۱) در آزمون استرس مورد توجه این رهنمود که توسط سناریو جایگزین (بحران) به تصویر کشیده شده است، توجه لازم به خصوصیات مورد انتظار سناریو استرس طراحی‌شده توسط بانک، معطوف نشده است. در حقیقت مجموعه‌ای از ویژگی‌های تشکیل‌دهنده این

سناریوها باید در دسترس بانک‌ها قرار گیرد تا در چارچوب مطلوبی به طراحی سناریوها و انجام آزمون استرس بپردازند. به عنوان مثال انجام آزمون به طور منظم و در فواصل زمانی خاص، با امکان افزایش تناوب انجام آزمون در شرایط خاص؛ تناسب گستره آزمون با اندازه بانک و سطح ریسک نقدینگی آن؛ طراحی آزمون در سطوح مختلف (گروه، حوزه کسب و کار و ...) و افق‌های زمانی مختلف^۱ و سطوح مختلف شدت؛ طراحی انواع مختلف سناریوهای بنگاه‌گستر، بازارگستر و ترکیبی از دو سناریو فوق^۲؛ طراحی سناریوهایی دربرگیرنده ترکیب ریسک نقدینگی با ریسک عدم نقدشوندگی بازاری و دیگر ریسک‌ها؛ معرفی ویژگی مفروضات به کار رفته در طراحی سناریوها^۳، بازنگری دوره‌ای و منظم مفروضات و پارامترهای سناریوها و تعدیل آنها خارج از فواصل زمانی مربوطه در صورت وقوع حوادث پیش‌بینی نشده؛ لزوم مستندسازی فروض و سناریوها؛ و استفاده از قضاوت‌های کیفی خبرگان و مدیران در طراحی آزمون‌های استرس^۴.

۲) در این رهنمود هفت ماده در خصوص آزمون استرس تنظیم شده است در حالی که در نهایت کاربرد نتایج حاصل از این آزمون در فرآیند مدیریت ریسک نقدینگی به تصویر کشیده نشده است. ضروری است در رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی، بانک‌ها ملزم به استفاده از نتایج آزمون‌های استرس انجام شده در تصمیمات تجاری، تعدیل و طراحی سیاست‌های درونی، تنظیم حدود و راه‌اندازی برنامه تأمین مالی احتیاطی شوند. همچنین ضروری است نتایج حاصل از این مدل‌ها به سرعت به دیگر بخش‌هایی اطلاع‌رسانی شود که بر اساس نتایج آزمون‌های استرس به تصمیم‌گیری می‌پردازند، تا از آمادگی بانک جهت مقابله با شرایط بحرانی اطمینان کافی حاصل شود.

۳) ضرورت ارزیابی کفایت آزمون‌های استرس و سناریوهای طراحی شده از دیگر مباحثی است که در این رهنمود مورد توجه واقع نشده است. در شرایطی که نتایج این آزمون‌ها نقشی کلیدی در اتخاذ تصمیم‌های سیاستی و اعمال تغییراتی در مدل تجاری بانک ایفا می‌کنند و

۱. تجربه بحران اخیر مؤید امکان طولانی‌تر شدن دوره بحران و ضرورت آمادگی بانک برای مقابله با شرایط استرسی است که دوره زمانی طولانی‌تری ادامه می‌یابد.

۲. باید در ارتباط با این سناریوها به ضرورت طراحی سناریوهایی با احتمال اندک اما اثر مخرب شدید توجه شود. در حقیقت در طول بحران اخیر، بانک‌ها به دلیل عدم توجه به ضرورت طراحی چنین سناریوهایی و از این رو عدم آمادگی جهت مقابله با شرایط مخرب آنها، تا مرحله ورشکستگی پیش رفتند.

۳. از جمله این ویژگی‌ها می‌توان به منطقی بودن، واقع‌بینانه بودن، و تناسب فروض با سطح ریسک‌پذیری بانک اشاره کرد.

۴. پس از بحران سعی شده وزن بیشتری برای این امر در طراحی آزمون‌های استرس در نظر گرفته شود، زیرا اتکای صرف به مدل‌های ریاضی نمی‌تواند آزمون‌های استرس جامع و کارایی را حاصل کند.

برنامه تأمین مالی احتیاطی بانک نیز بر این اساس طراحی می‌شود، ضروری است کفایت این آزمون‌ها و تناسب آنها با موقعیت ریسک نقدینگی بانک و یا تغییرات حاصله در شرایط اقتصادی و محیط پیرامونی به دقت مورد ارزیابی قرار گیرد و وظایفی در این خصوص به سیستم کنترل داخلی موجود در ساختار حاکمیت شرکتی محول شود.

جدول (۵) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه آزمون استرس

• عدم تنظیم حداقل خصوصیات مورد انتظار سناریو استرس طراحی شده توسط بانک‌ها:
- مشخص کردن افق زمانی آزمون
- تناسب گستره آزمون با اندازه و سطح ریسک نقدینگی بانک
- سطوح مختلف انجام آزمون (گروه، حوزه کسب و کار و ...)
- طراحی انواع مختلف سناریو: بنگاه‌گستر، بازارگستر و ترکیبی از این دو
- طراحی سناریوهایی دربرگیرنده ترکیب ریسک نقدینگی با ریسک عدم نقدشوندگی و دیگر ریسک‌ها
- ضرورت معرفی ویژگی‌های فروش به کار رفته در طراحی سناریوها
- ضرورت بازنگری در فروش
- ضرورت مستندسازی فروش و سناریوها
- ضرورت استفاده از قضاوت‌های کیفی خبرگان و مدیران در طراحی آزمون‌های استرس
• عدم توجه به ضرورت مشخص کردن کاربرد نتایج حاصل از انجام آزمون‌های استرس:
- تعدیل تصمیمات تجاری، سیاست‌های درونی، تنظیم حدود، راه‌اندازی برنامه تأمین مالی احتیاطی
- ضرورت اطلاع‌رسانی نتایج این آزمون‌ها به بخش‌های ذی‌ربط
• عدم توجه به ضرورت ارزیابی کفایت آزمون‌های استرس و سناریوهای طراحی‌شده

۶.۳. برنامه تأمین مالی احتیاطی

(۱) در برنامه احتیاطی تنظیم‌شده در این رهنمود به خصوصیات و ویژگی‌های کلی این نوع برنامه‌ها توجه نشده است. برای مثال این برنامه‌ها باید در تناسب با ماهیت، اندازه و ترکیب ریسک نقدینگی بانک تنظیم شده باشند و در طراحی آن علاوه بر ریسک نقدینگی، ریسک نقدشوندگی بازاری نیز مورد توجه قرار گرفته باشد. ضرورت مستندسازی برنامه و اطلاع کلیه واحدهای ذی‌ربط از برنامه تنظیم‌شده از دیگر موارد نادیده انگاشته‌شده در این رهنمود است. همچنین در طراحی این برنامه باید از زیرساخت‌های عملیاتی و حقوقی مورد نیاز، به‌ویژه در دسترسی به منابع احتیاطی در شرایط بحرانی، اطمینان حاصل شود.

(۲) برنامه تنظیم‌شده باید به صورت دوره‌ای بازنگری شود و در شرایط خاص با توجه به تغییر در شرایط درونی و یا بیرونی مؤسسه، خارج از بازه‌های زمانی در نظر گرفته‌شده، مورد

بازنگری قرار گیرد. از این‌رو صرف بازنگری آن در صورت تغییر شرایط درونی یا بیرونی مؤسسه^۱ از کفایت لازم برخوردار نیست. همچنین علاوه بر ضرورت اطمینان حاصل کردن از هماهنگی برنامه با شرایط، می‌بایست از کارایی و عملیاتی بودن آن نیز اطمینان حاصل شود و منطقی بودن فروش و پارامترهای زیربنایی آن آزمون شود. در حقیقت سیستم کنترل داخلی باید وظیفه پایش این برنامه را بر عهده بگیرد و از کفایت، کارایی و عملیاتی بودن آن اطمینان کند.

۳) ضرورت تشکیل و معرفی تیم بحران از جمله مسائلی است که در این رهنمود به صورت صریح مورد اشاره قرار نگرفته است. در بند ب ماده (۲-۱۲)، به تفکیک صریح و صحیح مسئولیت‌ها و تفویض اختیارات به مدیران و کارکنان ذی‌ربط اشاره شده است، در حالی که باید تیم بحران معرفی و پس از تأیید توانایی‌ها و صلاحیت اعضا، تفکیک مناسبی از وظایف محول شده به آنها صورت پذیرد. همچنین تیم بحران باید همواره در دسترس بانک باشد زیرا جهت اجرای این برنامه در شرایط بحرانی، نیاز به حضور تیم بحران و اتخاذ تصمیمات لازم توسط آنها در اسرع وقت است. از این‌رو ضروری است پس از معرفی اعضای این تیم و تفکیک مسئولیت آنها، اطلاعات مربوط به نحوه برقراری ارتباط با اعضای این تیم مرتب به روز شود تا از دسترسی به آنها در زمان مورد نیاز اطمینان حاصل شود.

جدول (۶) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه برنامه تأمین مالی احتیاطی

• عدم توجه به خصوصیات و ویژگی‌های کلی این نوع برنامه‌ها:
- ضرورت تنظیم این برنامه‌ها در تناسب با ماهیت، اندازه و ترکیب ریسک نقدینگی بانک
- توجه به ریسک نقدینگی و ریسک نقدشوندگی بازاری در طراحی این برنامه‌ها
- ضرورت مستندسازی این برنامه‌ها و اطلاع کلیه واحدهای ذی‌ربط از برنامه تنظیم شده
- اطمینان از زیرساخت‌های عملیاتی و حقوقی مورد نیاز در دسترسی به منابع احتیاطی در شرایط بحرانی
• عدم توجه به ضرورت بازنگری دوره‌ای برنامه و یا در شرایط خاص:
- ضرورت ارزیابی فروش و پارامترهای این برنامه جهت اطمینان حاصل کردن از کارایی و عملیاتی بودن آن
• عدم توجه به ضرورت تشکیل و معرفی تیم بحران:
- ضرورت در دسترس بودن این تیم در کلیه شرایط
• عدم توجه به ضرورت وجود ارتباط بین نتایج حاصل از آزمون‌های استرس و برنامه تأمین مالی احتیاطی
• عدم توجه به موارد زیر در تنظیم سیاست‌هایی جهت گذر از شرایط بحرانی:
- اولویت‌بندی منابع احتیاطی در دسترس بر اساس مقدار زمان لازم در دسترسی به آنها
- توجه به مسائل شهرتی (اثر دور دوم) و شرایط بازاری بر توانایی تأمین مالی از طریق منابع مختلف در دسترس

۴) در این برنامه ارتباط بین نتایج حاصل از آزمون‌های استرس و برنامه تأمین مالی احتیاطی تنظیم شده برقرار نشده است. در این برنامه جهت تعیین مقدار منابع تأمین مالی احتیاطی مورد نیاز، باید بر نتایج حاصل از آزمون‌های استرس انجام شده در بانک تکیه کرد. در حقیقت در هر دوره زمانی با تغییر در نتایج آزمون‌های استرس انجام شده، باید برنامه تأمین مالی احتیاطی تنظیم شده نیز تغییر یابد زیرا نه تنها بر اساس این آزمون‌ها افق مناسب‌تری از نیازهای مالی بانک به تصویر کشیده خواهد شد، بلکه بانک به تصویر دقیق‌تری از منابع بالقوه در دسترس، دست خواهد یافت.

۵) در تنظیم سیاست‌هایی جهت گذر از شرایط بحرانی^۱، اولویت‌بندی منابع مختلف احتیاطی در دسترس باید بر اساس مقدار زمان لازم جهت دسترسی به آنها صورت پذیرد. همچنین بانک در استفاده از هر یک از منابع مختلف تأمین مالی احتیاطی، نه تنها باید به اثر شرایط بازاری بر توانایی تأمین مالی از طریق منابع در دسترس توجه کند، بلکه باید مسائل شهرتی (یا اثر دور دوم) منتج از به‌کارگیری هر یک از این منابع و اثر آن بر امکان دسترسی به دیگر منابع احتیاطی را نیز در نظر بگیرد.

۷.۳. افشا

در این رهنمود ضرورت افشا در حیطه موقعیت ریسک نقدینگی و چارچوب مدیریت این ریسک مورد توجه قرار نگرفته است. در حقیقت بانک‌ها باید توسط ناظران ملزم به ارائه و افشای اطلاعات کیفی و کمی در حیطه ریسک نقدینگی در بازه‌های زمانی خاصی شده و واحدها یا مراجع دریافت‌کننده این گزارش‌ها مشخص شوند، چه گزارش‌هایی که باید به عموم ارائه شوند و چه گزارش‌هایی که باید به مقام نظارتی ارائه شوند.^۲

جدول (۷) خلأهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه افشا

• عدم توجه به ضرورت افشا در حیطه موقعیت ریسک نقدینگی
• عدم توجه به ضرورت افشا در حیطه مدیریت ریسک نقدینگی
• مشخص نکردن بازه‌های زمانی خاصی جهت افشا در حیطه ریسک نقدینگی
• مشخص نشدن گزارش‌های ریسک نقدینگی که باید به عموم ارائه شوند
• مشخص نشدن گزارش‌های ریسک نقدینگی که باید به مقام‌های نظارتی ارائه شوند

۱. بند (و) از ماده (۱۲-۲)

۲. شایان ذکر است این مسأله می‌تواند توسط مقررات تنظیم شده در حیطه نظارت نیز تحت پوشش قرار داده شود.

۸.۳. نظارت بر ریسک نقدینگی

از آنجا که رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی نمی‌تواند ابعاد نظارتی حیطه مدیریت ریسک نقدینگی را تحت پوشش قرار دهد، بنابراین ضروری است به صورت سندی جداگانه وظایف مورد انتظار مقام ناظر بر مدیریت ریسک نقدینگی در بانکها به تصویر کشیده شود و اجزای مختلف رابطه متقابل موجود بین نهاد اجراکننده رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی و نهاد ناظر بر اجرای آن مشخص شود. ضروری است در این سند نحوه ارزیابی سطح ریسک نقدینگی، و کلیه اجزای مدیریت ریسک نقدینگی در بانک، نحوه ارتباط ناظران با نهادهای مالی، اقدامات اصلاحی که در صورت مشاهده هر نوع کمبود یا اختلالی در ساختار مدیریت ریسک نقدینگی توسط ناظران دنبال خواهد شد و معرفی نحوه همکاری ناظران داخلی با ناظران خارجی مورد توجه قرار گیرد.

جدول (۸) خالهای رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی در حوزه نظارت بر ریسک نقدینگی

ضرورت تنظیم رابطه بین ناظر و بانکها در حیطه مدیریت ریسک نقدینگی توسط سندی مستقل و دربرگیرنده موارد زیر:

- نحوه ارزیابی سطح ریسک نقدینگی و چگونگی مدیریت ریسک نقدینگی در بانک
- نحوه ارتباط ناظران با بانکها
- اقدامات اصلاحی که دنبال خواهند شد
- نحوه همکاری ناظران داخلی و خارجی در زمینه نظارت بر مدیریت ریسک نقدینگی

۴. نتیجه‌گیری و پیشنهادها

هر چند بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران در سال ۱۳۸۶ رهنمودی را برای مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی تصویب و جهت اجرا ابلاغ کرده است، اما این رهنمود با شکافهای زیادی در مقایسه با رهنمودهای جدید مدیریت ریسک نقدینگی که توسط نهادهای بین‌المللی تنظیم شده‌اند، مواجه است.

بررسی کلیه اجزای این رهنمود در حوزه‌های مختلف از جمله حاکمیت شرکتی، اندازه‌گیری ریسک نقدینگی، مدیریت منابع مالی، گزارش‌دهی، آزمون استرس، برنامه تأمین مالی احتیاطی، افشا و نظارت بر ریسک نقدینگی، بیانگر عدم توجه به الزامات جدید مدیریت ریسک نقدینگی پس از بحران مالی اخیر است. وجود این شکافها به‌ویژه در حوزه‌های حاکمیت شرکتی، اندازه‌گیری ریسک نقدینگی، مدیریت منابع مالی، آزمون استرس و برنامه تأمین مالی احتیاطی، بیانگر عدم کفایت این رهنمود در سوق دادن سیستم بانکی به

پایه‌سازی ساختار مناسبی در مدیریت ریسک نقدینگی است. از این رو ضروری است رهنمود جدیدی در این زمینه تنظیم و تصویب شود. همچنین از آنجا که کلیه شکاف‌های فوق نمی‌تواند در قالب یک رهنمود در حوزه مدیریت ریسک نقدینگی برطرف شود، ضروری است مقررات تکمیلی در این حوزه تنظیم شود. به عنوان مثال طراحی مقرراتی در حوزه تنظیم سپر نقدینگی، گزارش‌دهی و نظارت بر ریسک نقدینگی، می‌تواند مفید باشد.

فهرست منابع

منابع فارسی

اداره مطالعات و مقررات بانکی. (۱۳۸۶). رهنمود مدیریت ریسک نقدینگی. مدیریت کل نظارت بر بانک‌ها و مؤسسات اعتباری. بانک مرکزی جمهوری اسلامی ایران.

پژوهشکده پولی و بانکی. (۱۳۹۱). طرح مطالعاتی طراحی رهنمود جدیدی برای مدیریت ریسک نقدینگی در سیستم بانکی ایران.

منابع انگلیسی

Basel Committee on Banking Supervision. (2000). *Sound Practices for Managing Liquidity in Banking Organizations, February*.

Basel Committee on Banking Supervision. (2009). *International Framework for Liquidity Risk Measurement, Standards, and Monitoring, December*.

Committee of European Banking Supervisors. (2007). *First Part of CEBS's Technical Advice to the European Commission on Liquidity Risk Management: Survey of the Current Regulatory Frameworks Adopted by the EEA Regulators*.

Committee of European Banking Supervisors. (2008). *Second Part of CEBS's Tactical Advice to the European Commission on Liquidity Risk Management: Analysis of Specific Issues Listed by the Commission and Challenges not Currently Addressed in the EEA, September*.

Group 20 Working Group 1. (2009). *Enhancing Sound Regulation and Strengthening Transparency*.

Financial Stability Forum .(2008). *Report on the Financial Stability Forum on Enhancing Market and Institutional Resilience*, April.

Institute of International Finance. (2007). *Principles of Liquidity Risk Management*, March.

Irish Financial Services Regulatory Authority. (2009). *Requirements for Management of Liquidity Risk, Regulatory Document for Credit Institutions*, June.